

MONOGRAFIES I RECERQUES

Narcís Verdaguer i Callís (1862-1918). Una biografia

Joaquim Coll i Amargós

HISTORIADOR

Resum

El nostre interès per la figura de l'advocat, periodista i polític Narcís Verdaguer i Callís s'inicià quan, en la fase de recerca de la tesi de llicenciatura (*El catalanisme conservador davant l'afer Dreyfus, 1894-1906*), vam tenir ocasió de constatar la importància d'aquest vigatà barcelonitzat en la posada en marxa del possibilisme catalanista. Val a dir, però, que la transcendència de Verdaguer i Callís ja havia estat remarcada anteriorment per altres historiadors, com ara Isidre Molas, Borja de Riquer, Jordi Casassas i Jordi Llorens. Ara bé, el que ens ha impulsat a realitzar la recerca doctoral sobre aquest personatge i la seva època és el fet que, des de ja fa algun temps, es pot consultar a l'Arxiu Nacional de Catalunya el fons N. Verdaguer i Callís - F. Bonnemaison i Farriols. En aquests moments tenim la possibilitat de treballar amb documentació nova, formada d'una banda per més de 300 cartes rebudes de 122 corresponents diferents i, de l'altra, per carpetes, apunts i notes personals referents a temes polítics i culturals del

període. També es poden consultar uns dossiers de premsa, majoritàriament referents a moviments nacionalistes i qüestions socials, que Verdaguer i Callís anà aplegant al llarg de la seva vida i que, en morir l'any 1918, foren donats a la Biblioteca de Catalunya, on es conserven actualment.

D'altra banda, creiem que el gènere biogràfic és útilíssim en la construcció de la història cultural, car obliga a precisar a cada moment la pluralitat de camps sobre els quals es mou l'individu i empeny cap a la superació dels contextos històrics rígids i deterministes. Situar el focus d'explicació en un personatge no és en absolut, o no hauria de ser-ho, un mitjà per fugir d'una història social o col·lectiva, ja que la biografia no pot deixar de banda la posició que ocupa l'individu dins el grup, la professió o la classe social. A més, obliga l'historiador a reflexionar sobre la racionalitat dels actors històrics i introdueix els dubtes i les incerteses que sovint assetgen a aquests.

A continuació oferim un esquema dels temes de la tesi organitzats per capítols.

Família, formació i primeres activitats

Obrim el primer capítol ocupant-nos de quines són les coordenades familiars i culturals de Narcís Verdaguer, tenint molt en compte la influència historico-política del carlisme i de la religió en el medi rural. Dedicuem una atenció especial al món cultural vigatà vuitcentista (Esbart de Vic, Círcol Literari i Jovent Vigatà Catalanista) i també a la descoberta per part de Verdaguer i Callís de l'activisme renaixentista barceloní. Una altra part important del capítol és l'estudi detallat de la primera experiència periodística del nostre biografat, el quinzenal *L'Almogàver*, circumstància que ens permet d'introduir-nos en el món del periodisme catòlic i en el de les polèmiques integristes de la dècada dels vuitanta. A continuació tornem a centrar-nos en l'evolució biogràfica del personatge: el trasllat a Barcelona per estudiar lleis, les amistats, les lectures i la relació amb son cosí capellà, Jacint Verdaguer i Santaló, i amb el canonge Collell, qui, coneixedor de la seva afecció per la ploma, l'introduirà en el setmanari *La Veu del Montserrat*. Finalment, tractem la polèmica periodística que sosté Verdaguer i Callís amb els modernistes de *L'Avens* entorn de qüestions literàries, religioses i patriòtiques.

Entre l'hegemonia almiralliana i els límits del catalanisme renaixentista

Iniciem el segon capítol ocupant-nos de l'estat organitzatiu i ideològic del moviment catalanista al voltant del Memorial de Greuges i, molt especialment, de les relacions (coincidències i oposicions) entre Eusebi Güell, Valentí Almirall i el canonge Jaume Collell. A continuació estudiem el Centre Català entre 1885-1887, l'agitació corporativa entorn del proteccionisme i l'africanisme a l'escissió de la Lliga de Catalunya. Dedicuem un altre subcapítol a veure el pas de Narcís Verdager pel Centre Escolar Catalanista entre 1886 i 1888. Després de referir-nos en detall a aquesta autèntica escola de formació de joves quadres del catalanisme possibilista, ens endinsem novament en l'estat del catalanisme renaixentista: en primer lloc, constatem l'influx de l'èxit de l'Exposició Universal entre els nuclis intel·lectuals i en el que això té de confirmació d'una determinada política; i, en segon lloc, tractem de detectar les limitacions conceptuals i organitzatives d'aquest moviment patriòtic per connectar amb altres sectors socials, especialment els populars. En el subcapítol següent estudiem a fons la campanya contra l'article 15 del nou Codi civil i el lideratge que en aquesta iniciativa tingué Narcís Verdager. També estudiem les conseqüències de l'èxit d'aquesta campanya tant en el si de la Lliga de Catalunya com en la resta d'Associacions comarcals.

El capítol es desdobra en una part biogràfica més intensa, que nosaltres hem titulat «De pronoi a prohome 1889-1893»: lectures, relació amb els Güell-López, acabament dels estudis, evolució personal, festeig amb Francesca Bonnemasion, etc. A continuació tractem dels esforços de Narcís Verdager per propagar el catalanisme entre els sectors populars, amb la creació del Foment Catalanista i de l'Associació de Propaganda Catalanista. Finalment, estudiem la posada en marxa del setmanari *La Veu de Catalunya*: del llançament a la sortida de Jaume Collell, 1891-1893.

Narcís Verdager en els orígens del possibilisme catalanista (1893-1900)

Obren aquest tercer capítol unes pàgines dedicades a la família, el matrimoni i l'inici de l'activitat professional i corporativa de Narcís Verdager. A continuació estudiem el drama de mossèn Cinto Verdager en relació amb el nostre biografiat, un aspecte que, ateses les fortes implicacions personals, no podíem eludir en aquesta biografia. Seguidament ens endinsem en el món

de *La Veu de Catalunya*, setmanari (col·laboradors, períodes, influències), i abordem una sèrie de qüestions que ens planteja el seu estudi, com ara la renovació del catolicisme sota l'influx de Lleó XIII, la problemàtica social i terrorista a la Barcelona dels noranta, els referents internacionals del catalanisme, la crisi del positivisme i la renaixença idealista finisecular, etc. En el camp organitzatiu i polític ens referim novament al relleu generacional, que lideren els joves possibilistes en el si de la Unió Catalanista, i a l'agitació política que promouen entorn de la crisi colonial. En el terreny més específicament biogràfic, tractem del protagonisme retrobat de Narcís Verdaguer entre 1898 i 1901: miratge polaviejista, crisi de la Unió Catalanista, tancament de caixes, conversió de *La Veu de Catalunya* en diari, fundació del Centre Nacional Català, etc.

Narcís Verdaguer, un intel·lectual professional del nou-cents

Aquest darrer capítol arrenca amb la configuració inicial de la Lliga Regionalista i el paper que hi jugà Narcís Verdaguer en qualitat de vicepresident fins al 1904. També ens ocupem dels aspectes professionals, de la seva consolidació com a expert jurídic en comerç internacional i de les múltiples col·laboracions que prestà en el món corporatiu barceloní (FTN, Acadèmia de Jurisprudència, Col·legi d'Advocats, etc.). Un subcapítol a part és el dedicat a estudiar la posada en marxa del noucentisme catalanista en relació, sobretot, amb la qüestió social, una temàtica que enllaça amb els atemptats terroristes, la Setmana Tràgica i l'afusellament de Ferrer i Guàrdia. A partir del 1909, Verdaguer, després d'un llarg període d'absència del primer pla de l'activitat política, torna a incorporar-s'hi amb càrrecs electes (regidor municipal, diputat provincial i diputat a les Corts) i és present en l'estratègia camboiana de «la Catalunya endins» (1911-1916). Dedicuem l'últim subapartat, a manera d'epíleg, a repassar els darrers anys de la vida de Narcís Verdaguer (1916-1918), així com a un aspecte poc conegut: la traducció que féu de *la Divina Comèdia* de Dant.